

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Richardi Arsdekin Soc. Jesu Sac. Theol. Professoris.
Apparatus Doctrinae Sacrae**

Archdekin, Richard

Dilingae, 1687

Caput Tertium. De Charitate, Præceptis Decalogi, & Ecclesiæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38464

CAPUT III.

De Charitate & Decalogo.

Q. Quid est Charitas?

R Esp. Infusa à Deo virtus, qua ipse propter se, proximus autem propter Deum diligitur.

Expos. Vim Charitatis Divinæ insigniter experta est Beata Virgo Theresia, quæ tanto divini amoris incendio conflagravit, ut viderit Angelum ignito jaculo sibi præcordia transverberantem. Ita habetur in vita illius.

S. Ignatius Martyr tanta in Christum charitate flagrabat, ut summis votis exoptaret pro ejus amore omnium tormentorum genera sustinere, his verbis; Ignis, Crux, bestia, contractio ossium, membrorum divisio, & totius corporis contritio, & tota tormenta diaboli in me veniant, tantum Christo fruatur. Cum verò in tormentis jam constitutus sanctissimum Jesu nomen sapius repeteret, rogatus cur nomen illud toties ingeminaret? Respondit: *Quia nomen hoc cordi meo insculptum gero.* Et hoc ita se habere miro prodigioprehenderunt illi qui post ejus mortem in medio cordis nomen Jesu aureis litteris expressum invenerunt, *Ita Padagog. Christian., ex S. Chrysost. in Epist. ad Ephes. 4. vers. 24.* Alia de Charitate hic sequuntur.

Q. Quot sunt Charitatis præcepta?

R Esp. Duo sunt principalia: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex tota mente tua, ex totis viribus tuis. Hoc est primum & maximum mandatum. Secundum verò simile huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum. In his præceptis universa Lex pendet, & Prophetæ.

Expos. Rectè dicitur Charitas Dei primum & maximum mandatum: quia ex perfecto Dei amore cæterorum mandatorum observatio procedit. Sicut enim multi arboris rami ex una radice prodeunt, sic multæ virtutes ex una charitate generantur, nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis. Ideo si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione quasi nihil despiciet eam. *Cantic. 8.* Sapissimè S. Joannes Evangelista, discipulos suos ad charitatem proximi his verbis adhortabatur: Filioli, diligite alterutrum, præceptum Domini est, & si solum fiat, sufficit. *Ribadenera in ejus vita.*

Magnus ille Joannes cognomento Eleëmofynarius, qui in charitatis exercendæ occasiones continuo invigilabat: Cum ob eximiam planeque profusam in pauperes munificentiam à quodam plurimum laudaretur: *Quijese, inquit, frater, nondum pro se sanguinem fudi, sicut mandavit mihi Dominus meus Christus.* *Lotinus in 1. Joan. c. 2. v. 17.*

Q. Quo indicio se prodit Charitas erga Deum?

R Esp. Si ejus observes mandata. Hæc est enim Charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus, & mandata ejus gravia non sunt. Et Christus ipse docet: qui habet mandata mea, & servat ea, ille est qui diligit me.

Expos. Desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum sunt præcepta Dei, & dulciora super mel & favum: Etenim servus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa. *Psal. 18.* Hac suavitate allectus Rex David exclamat *Psal. 118.* *Viam mandatorum tuorum cucurri cum dilatasti cor meum: nempe per ardo-*

R. P. Ardeck. Tom. III.

rem charitatis. S. Gregorius Nyssenus, Oratione 2. de pauperibus amandis, explicans hæc verba Christi *Joan. 5.* *Jugum meum suave est, & onus meum leve, ait: Tale jugum ne detrahemus, ne excusamus, suave est, leve est, subeuntis cervicem non atterit, sed demulcet.*

De hac Charitate plurima dicta & exempla, si cupis, vide supra in Apparatu verbo *Amor Dei, & Obedientia mandatorum.* Motiva idonea ad Amorem Dei excitandum habentur hic in fine de *part. 4. Praxi Assist. moribundis.*

Q. Quomodo se prodit & agnoscitur Charitas erga proximum?

R Esp. Charitas patiens est, benigna est: Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non querit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati: omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.

Expos. *Omnis homo est hominis proximus, nec ulla est cogitanda longinquitas generis, ubi est natura communis.* Ita S. Augustinus scribens in *Psal. 118.* S. Paulinus Nolæ Episcopus, ut viduæ filium à Barbaris captum redimeret, seipsum in servum vendidit, vide *Breviar. Rom. 22. Junii.* S. Ignatius de Loyola ut lascivum juvenem ad amasiam properantem corrigeret, aquis se collo tenuis hyemali tempore immergit, cumque infelix libidinis mancipium id adverteret, exclamavit Ignatius, *Perge miser ad foedissimas tuas voluptates, independentem capiti tuo ruinam non vides? Ego me hic tui causâ frigore constringam, donec justissimum Dei furorem in te paratum avertam.* *Ribadenera in ejus vita.*

Sed præterire non possum illustre exemplum summæ in proximum Charitatis, simul & humilitatis, in *S. Eduardo Anglorum Rege.* Cum hic in palatio suo juxta Ecclesiam S. Petri moraretur, supervenit unus natione *Hibernus* pedis utriusque officio privatus, sic ut retrorsum foedum in modum pedum articuli carnibus inhaerent, & suppositis scammis repere cogeret. Hic ad Regis cubicularium nomine Ugolinum conversus, *Sexies, inquit, limina Apostolorum sic rependo visitavi, & sanitatem nondum obtinui: sed ab ipso Apostolo Petro in mandatis accepi Regem adire, ut me suo dorso subvectum ad Ecclesiam palatio vicinam perferret, & hoc si fecerit, me membrorum meorum integram sanitatem obtenturum.* Hæc ubi nunciata sunt Regi, summa statim charitate commotus, pauperem, ut erat, sordibus & sanie oppletum, in Regios humeros atollit, ejusque brachia squallida circa suum collum complexus, caput cum inspectante populo ad templum deportare. Alii pauperis arrogantiam, alii Regis simplicitatem ab eo delusam irridebant. At cum Rex paululum processisset, ecce subito pauperis nervi extenduntur, emergunt ex carne marcida pedum articuli, crura jam vegeta in rectum protenduntur, ex sanie ac sanguine largè profluente Regia vestis ornatur magis quam fardatur. Quid plura? Omnes stupore attoniti proclamant, *Pauperem jam sanatum, ac tempus esse ut Rex farcinam tam molestam deponat.* Rex autem, ut cepit, populi clamores nihil moratus, usque ad ipsam Ecclesiam constanter pergit, & ante sanctum Altare holocaustum illud charitatis quod hæcænus detulerat, Deo ac S. Petro resignat, atque integrè sanatum dimittit. Pauper autem ille tanto beneficio, & consueta peregrinandi pietate commotus, suscepto à

M

Rege

Rege itineris viatico, gratias Deo. & S. Petro acturus, Romam profectus est. *Ludovicum Granatenfis in Concionē 3. de Sancto Petro part. 1.*

Vide aliqua exempla &c. supra in Apparatu verb. *Amor proximi.*

Q. Cur præcepta Decalogi decem proponuntur?

Resp. Est duo sunt Charitatis præcepta, in quibus plenitudo Legis versatur, tamen præcepta Decalogi idcirco adjiciuntur, ut præcipuè magis omnes intelligant, quæ ad Charitatem tum Deo, tum proximo exhibendam pertinent.

Q. Quæ sunt præcepta Decalogi?

Resp. I. Ego sum Dominus Deus tuus. Non habebis Deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile, ut adores illud.

II. Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum. Nec enim infontem habebit Dominus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra.

III. Memento ut diem Sabbati sanctifices.

IV. Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.

V. Non occides.

VI. Non mœchaberis.

VII. Non furtum facies.

VIII. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

IX. Non concupisces uxorem proximi tui.

X. Non domum, non agrum, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, & universa quæ illius sunt.

Q. Quid sibi vult primum præceptum, Non habebis Deos alienos?

Resp. Prohibet ac damnat idololatriam seu cultum falsorum Deorum, artem magicam vel divinatoriam, observationes superstitiosas, omnem denique cultum impium: è diverso autem requirit, ut unum Deum optimum maximum credamus, colamus & invocemus.

Expos. Sæpius in hac vita vindictam sumit Deus de iis qui divinationibus, vanis observationibus, maleficiis & incantationibus magicis animum addicunt. Ochozæ Regi ob consultum Belzebab Deum Accaron, mortem Dei jussu prædixit Elias, 4. *Regum* 1. Saul contractus ab hostibus, Pythonissam consuluit, & postridie in peccatis suis mortuus, seipsum gladio peremit, 1. *Reg.* 28.

Quæ spectant ad superstitionem, magiam, & alia contra hoc præceptum exponuntur supra *Tom. 2. Resol. Theol. part. 5. c. 1.*

Q. Licetne Sanctos colere & invocare?

Resp. Licet: non ad eum quidem modum quo jubemus Deum colere & invocare, tamquam Creatorem & Redemptorem & Largitorem bonorum omnium: at longè inferiori gradu, nimirum, veluti, dilectissimos Dei amicos, nostrosque apud ipsum intercessores & patronos.

Q. Huicne Præcepto adversatur usus Imaginum Christi ac Sanctorum?

Resp. Nequaquam: quia Præcepto huic: Non facies tibi sculptile, causa mox additur, Ut adores illud, videlicet Ethnicorum more, qui falsorum deorum statuunt simulachra, & idola sua impie colunt. Nos

autem in imaginibus Christum & Sanctos, quos representant, pio à majoribus tradito more veneramus.

Expos. Cultum Sanctorum nobis commendat Deus, qui teste magno Augustino, *Multa non concedit, nisi mediatoris ac deprecatoris opera & officium interessent*, Sermone 4. de S. Stephano. Quapropter SS. Patres Christianos adhortantur ut Sanctorum operam implorent: cæteros ut præteream, loquentem audiamus S. Basilium Oratione ad 40. Martyres: *qui aliqua premiar angustia ad hos confugiat, hos oret ut à malo liberetur.*

Quam utilis nobis sit Sanctorum, & maxime Virginæ Sanctorum cultus, probat exemplum quod suscipio, Consueverat pius quidam Virginis cliens Rosarium quotidie persolvere, die quodam iter faciens cum nonnullis, aliqui ipsum præcesserant, qui in latrones incidentes miserè sunt occisi, incidit & hic in eosdem, qui & hunc stricto ferro sunt aggressi, mortem jam jam inferre parati. Procidit hic in genua, breve vitæ spatium tremulo ore flagitat, quo suum de more pensum Virgini persolvat, Conceditur, & ecce mirabile visu, & preces ad Virgineam misericordiam Matrem fundere inceperat, viderunt latrones ex ore orantis ad *Ave Maria* cadentes Rosas candidas, & ad *Pater noster* rubras; quo factò perculsi latrones, & rei novitate perterriti Virginis clientem vitæ donarunt. *Specul. Exemplor. sub titulo B. Maria Virgo.*

Pro cultu Sanctorum, & veneratione Imaginum argumenta Theologica vide supra *Tom. 1. in Controv. Tract. 2. cap. 8. & 9.*

Q. Quid secundum prohibet, Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum?

Resp. Vetat abusum divini nominis, & irreverentiam, quæ committitur à perjuris, & blasphemis per Deum, Sanctos, vel creaturam aliquam, absque gravi causâ, veritate, ac reverentiâ jurantibus.

Expos. Jurationi, inquit Ecclesiast. Cap. 23. *non assuescat os tuum: multi enim casus in illa: Vir multum jurans implebitur iniquitate, & non discedet à domo ejus plaga.* S. Gregorius *Lib. 4. Dialogor. Cap. 17.* scribit de quodam quinquenni puero, qui eo quod blasphemare didicisset, nec ideo à patre redargutus fuisse, è sinu parentis à dæmonibus in infernum abreptus est.

Horrendum est quod narrat Martinus Delrio *Tom. 2. Disquisitionum Magicarum Lib. 3. Quest. 7. Sect. 2.* In Saxonia Virgo opulenta formoso juveni, at tenuioris fortunæ, matrimonium promisit: at hic cum illam prædivitem & nobilem esse sciret, fidem verbis illius se minime habere indicavit: illa vero ut fidem dicitis suis faceret, diris se devovere cæpit in hæc verba, Si alteri quam tibi nupsero, dæmon me vivam in illis nuptiis avehat. Post intervallum aliquod animum mutat, nititur alteri priore sponso spreto, qui eam non semel promissis, diræque imprecationis admonuit; sed illa posthabitis his omnibus nuptias cum altero celebrat. Ipso nuptiali die cognatis & amicis genio lætitiæ que indulgentibus, sponsa ex remorsu conscientie perjurii memos, redditur solito tristior: Quod dum sponsus & parentes observare incipiunt, duo mali genii sub specie duorum equitum ædes pulsant, benignè excipiuntur, & mensæ adhibentur; A mensa choreæ instituuntur, & equitibus tamquam magnis & nobilibus amicis sponsa honoris causâ adjungitur, qui ubi cum sponsa aliquamdiu saltaverant, eam è conspectu parentum & cognatorum auerunt. Altero die parentes & amici, dum sponsam quaerunt,

Arde
kin

Theo
logia

D. IV
2. 8

runt, ecce iidem equites occurrunt, vestes & muliebrem mundum referunt, & hæc verba truci vultu adjiciunt: Non hæc ornamenta, sed sponsam nobis concessit Deus, filia vestri in inferno æternis flammis torquetur; nec enim habebit infontem Dominus cum, qui assumperit nomen Deifrustra.

Juramenti & voti si cupis fusiorem explicationem, vide supra Tom. 2. in *Resol. Theol. Part. 5. de Præcept. Cap. 2.* Et de eodem exempla in Apparatu, verbo *Juramentum*.

Q. Quid imperat tertium Præceptum, Mementote diem Sabbathi sanctificare?

R Esp. Vult Sabbathum, seu diem festum, in Ecclesia piis operibus celebrari: quod fit ad eundem tempus, & audiendo Missam.

Laborare autem hoc tempore, & occupationibus deditum esse servilibus, planè interdicit.

Expos. Festa celebremus non corporis nitore, non vestitus mutatione, ac magnificentia, non comestationibus & ebrietatibus, quarum fructum cubilia & impudicitas esse didicistis, sed animi puritate, & mentis hilaritate. S. Gregorius Nazianzenus Orat. 4. in Julianum. S. Gregorius Magnus in Registro, *Relle ait, Dominico die à labore terreno cessandum est, atque omnimodè orationibus insistendum, ut si quid negligentia per sex dies agitur, per diem Dominicæ Resurrectionis precibus expietur.*

Nicanor contemnens Sabbathum Judæorum, ab his in prælio cæditur & superatur, 2. *Machab. cap. 5.* Plura exempla de violatione Sabbathi assignantur supra in Apparatu, verbo, *Sabbathi observatio.* Et explicatur fusè Tom. 2. in *Resol. Theol. Part. 5. cap. 3.*

Q. Quid injungit quartum, Honora patrem & matrem?

R Esp. Uthis qui secundum Deum vitæ nostræ sunt auctores, reverentiam, obedientiam, opemque præstemus, ac omni deinum officii genere illis ipsis satisfaciamus. Deinde jubet ut Magistratus, cum civiles, tum Ecclesiastici, parentum & majorum loco habeamus, illorum dicto lubentes pareamus, & revereamur potestatem atque auctoritatem.

Q. Quæ ratione potestatem & auctoritatem Ecclesiasticam reverebimur?

R Esp. Videlicet, si receptis œcumenicis Conciliis, si receptis Apostolorum ac Patrum institutis ac decretis, si probatis majorum Conluetudinibus; denique si summis Ecclesiæ Pastoribus ac Pontificibus tribuerimus, quam singularem illis debemus observantiam, obedientiamque. Ubi vel maximè peccant, qui cultum divinum, & sanctiones caeremoniasque Ecclesiasticas convellunt, atque contemerant: tum qui Synodis & Pontificibus obrectant, ac in Sacerdotum jura & templa involant, sacra profanantes.

Expos. Apostolus ad Coloss. 3. hortatur liberos ut parentibus obediant per omnia. Rechabitæ ne à patris consilio unquam discrepent, vino in perpetuum abstinent: Jerem. 25. Maledictus qui non honorat Patrem & Matrem. Deut. 27.

Nostræ ætate (ait S. Bernardinus) in quodam Hispaniæ oppido, adolescens fuit, qui per parentum inobedientiam eo devenerat ut anno 18. propter latrocinia & publica facinora in vincula conjectus & suspendio damnatus sit. Erat tum prorsus imberbis, pendenti vero atque exanimi subito prorupit barba, moxque spectante populo

R. P. Ardeck, Tom. III.

comæ capitis planè canescunt, ita ut ætatem referret hominis nonagenarii. Miraculo rei accitus cum populo & toto Clero occurrit Episcopus, omnes in genua prostravit Deum orant, dignetur hujus adeo novæ & miraculose rei causam patefacere. Non vanæ fuere horum preces; divinitus Episcopo revelatur, adolescentem illum victurum fuisse ad ætatem 90. annorum, nisi parentibus inobediens & contumax extitisset. S. Bernardinus Tom. 2. *Sem. 17. Quadragesima.*

Quomodo honorandi sunt parentes explicatur supra in *Resol. Theol. Part. 5. cap. 4.*

Q. Quid sibi vult quintum, Non occides?

R Esp. Prohibet vim externam, cædem, & injuriam omnem, quæ corpori & vitæ proximi adferri possit. Ad hæc, iram, odium, rancorem, indignationem, & quosvis affectus ad proximi læsionem quovis modo spectantes excludit, & penitus refecat.

Expos. Propter homicidium Deus maledixit Caino: quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra, maledictus eris super terram: Genes. 4. de quo S. Ambrosius. Cum pœna à Domino cessaret, torquebat, cum suorum conscientia peccatorum, latebat miser, tremens, & timens, & cum adhuc percussor decisset, ipsa se injusti vita cruciabat. S. Ambrosius in Psal. 35.

Narrat de sicario, Abbas Sabbatius, qui à patrata per summam immanitatem innocentis pueri cæde, quo seculus occultum melius expiaret, & conscientiam oblatrantem obmutescere faceret, religiose vitæ rigorem & habitum assumpsit, jamque aliquamdiu in religione piè vixerat, cum ecce seculus semper animo, & vultus exanguis occisi parvulidentidem oculis obversans, exturbat tandem hominem è monasterio. Pueri enim voces continuo auribus ejus insonare illud videbantur, Cur me occidisti? Nec sinebat, ut auctor ait, una hora conquietescere. Quare semper tremens ac pavens, tanti cruciatus impatiens ut umbram hanc tristem effugeret, è monasterio excessit, urbem ingressus Diospolim, judicii se sinit, carceri traditur, & capite plectitur. Ita P. Engelgrave in cælo empyreo, Tom. 2. in *Festo SS. Innocentium.*

Plura si cupis Exempla reperies in Apparatu. V. *Homicidium.* Et de præcepto non occides agitur supra Tom. 2. Part. 3. cap. 6.

Q. Quid vetat sextum, Non mœchaberis?

R Esp. Fornicationem, adulterium & obscenos, illegitimosque concubitus, tum quidquid honestati, verecundiæ, & ingenuo pudori adversatur. Nam & qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est in corde suo.

Expos. Quam grave malum sit luxuria, & quanto pere fugiendum declarat S. Paulinus Epist. 2. qui eam vocat paralytism animarum, Clemens Alexandrinus, epilepsiam appellat, S. Basilius Seleuciensis Orat. 5. Luxuriam censuit esse pestem vivacem, quæ scilicet interiora animæ depalcitur. Graves huic vitio Deo vindicæ decernuntur pœnæ.

Exemplo erit infelix muliercula, cum quæ clericus unus aliquot annis male vixerat. Hic in morbum incidit, qui scilicet illi erat opportunus monitor, verum ut illi esset, non fuit impudenti sceminæ, quæ etiam illum ubi primum convaluit, ad illicitam venere pellicere dum conatur, eadè quæ ille prius tabe corripitur, contabescit, & infelicem expuit animam. Vix illius jacuerat cadaver, cum ad sunt & ostium pullant Æthiopes bini, quorum

M 2 rum

rum unus fratrum manueſtabat, pulſantibus a deſt clericis, quæritque ecquid velint, cui illi, mulam, inquit, quærimus, quam hic habes domi, negat pernegat ille ſibi aliquam eſſe mulam: Tum illi vin inſerentes, domumque ſubingreſſi muliebri cadaveris ori fratrum imponunt, & cum eo mox avolantes domum immani ac tartareo fetore, clericum ingenti horrore complent, illudque & auribus, & animo Clerici ingerebant, *Nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus.* Ex litteris annuis Soc. Jeſu in Regno Peruvano, anno 1652. 31. Julii.

Plura ex Sacris Litteris vindictæ divinæ exempla vide in Apparatu, verbo, *Luxuria*. Alia item notatu digniſſima: caſus & remedia luxuriæ Vide ſuprà Tom. 2. de *Præceptis* cap. 6.

Q. Quid ſeptimo cavetur, Non ſurrum facies?

R Esp. Omnis rei alienæ illicita contrectatio & uſurpatio, ut ſit in furto, rapina, uſura, lucris injuſtis, dolis malis, & iniquis contractibus; demum quibusvis commutationibus & diſtributionibus, quibus Chriſtiana charitas læditur, & proximus circumvenitur.

Expoſ. Neque fures, neque rapaces Dei Regnum poſſidebunt 1. *Corinth.* 6.

Uſurarius quidam nobilis in Italia conſitebatur Sacerdoti peccata ſua injuſtiæ, abſque propoſito uſuris deinceps abſtinendi, aut animo ablata reſtituendi, Confeſſarios, quod rectè moneret de reſtitutione faciendâ, & propterea abſolutionem negarent, diverſis vicibus mutavit. Tandem incidit in quemdam confeſſarium, qui ut iſti nobili placeret, hominem injuſtum toties quoties reſpſum abſolvebat, & quod prædives eſſet uſurarius ille, epulabatur quotidie ſplendidè Confeſſario ad menſam ſæpius adhibito. Cum autem veſpere quodam laute ſimul fuiſſent epulati, Confeſſario domum reverſo, ſubitanea morte deſungitur dives, & una cum confeſſario à duobus dæmonibus, qui in ſervorum ſpecie eumdem acceſſerant tamquam hero agenti animam ſpirituales ſuppètiæ laturum, ad inferos detruditur, ut qui injuſtiæ particeps fuerat, eſſet & pænæ. *In Padag. Chriſtiano Part. 2. cap. 3. § 2.*

Furta oriuntur ex Avaritia, de qua exempla in Apparatu, verbo, *Avaritia*. Reſolutiones de furto & rapina Tom. 2. Part. 5. cap. 7.

Q. Quid in octavo agitur, Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium.

R Esp. Interdicitur Teſtimonium falſum, mendacium, & omnis linguæ contra proximum abuſus, ut eſt in ſuſurrionibus, detractoribus, maledicis, adulatoribus, mendacibus, ac perjuris.

Expoſ. Abominatio Domino, labia mendacia, Prov. 12. & Pſal 5. *Per os omnes qui loquuntur mendacium.*

Ananias & Saphyra Chriſtiani conjuges interrogati ab Apoſtolorum Principe, num tanti agrum ſuum vendidiſſent, quanti allatum pretium eſſet? cum per voculas tantum duas falſo reſpondiſſent, etiam tanti, nece repentina quaſi fulmine tacti corruerunt ambo. *Actor. 5.* Poterant illi retinere ſua, nulla eos lex cogebat in alienum ararium facultates omnes inferre, ſed quia videri volebant falſo omnia ſua dediſſe, ſubito ſunt extincti. Hinc optime Job apud animum ſuum decernens, inquit, *Donec ſuperèſt habitus in me, & ſpiritus Dei in naribus meis, non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea medietur mendacium.* Job, cap. 27.

Plura in Apparatu, V. *Mendacium. Aſtutia. Detractio.*

Q. Quid poſtrema duo præcepta, Non concupiſces uxorem, nec rem proximi?

R Esp. Vetant concupiſcentiam uxoris, ac rei alienæ; quoniam quod alienum eſt haud ſolum injuſtè & pro libidine noſtra occupare non licet, ſed ne voluntate quidem ad illud expectandum ferri debeamus; ita ut noſtris rebus contenti, abſque omni invidia, æmulatione, & cupiditate vivamus.

Expoſ. Radix omnium malorum eſt cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt à fide & inferunt ſe doloribus multis, tu autem o homo Dei hac fuge, 1. Tim. 6. Cantipratanus Libr. 2. apum; Vidi, inquit, Sanctum magiſtrum Guidonem, qui cum ſcholas regeret adoleſcens, incautè ſemel ſceminam contemplatus, per annos tres etiam ipſâ mortuâ ſenſit acres motus concupiſcentiæ & graves tentationes, adeo ut die nocteque illi præſens videretur. Ut turpes & impuras has concupiſcentias refrænaret, ad locum in quo ſepulta jacebat mulier, ſe contulit: De nocte clam tumulum deſunctorum aperit, nares & faciem putrefacto cadaveri tamdiu adinovel ut pœnè fetore nimio ſuffocatus extingueretur. Quæ res, ita compreſſit carnis ſtimulos, ut nullam concupiſcentiæ motum tota vita paſſus ſit.

Plura in Apparatu, V. *Luxuria. Avaritia.*

Q. Quæ ſumma, quæve ſinis præceptorum Decalogi?

R Esp. Nimirum, ut Deus & proximus ſincerè diligantur, cujus rei Symbolum fuit in duas tabulas Decalogi à Deo facta diſtinctio. In priori quidem tabula tria docentur, quæ ad charitatem Dei; in ſecunda verò ſeptem quæ ad dilectionem proximi ſpectant, explicantur.

Q. Quâ ratione præcepta prima tabule Charitatem Dei edocent?

R Esp. Quoniam tollunt & prohibent vitia cultui honorique Dei maxime contraria, idololatriam, apoſtaſiam, hæreſim, perjurium, ſuperſtitiones; admonent autem, verum purumque Dei cultum corde, ore ac opere fideliter exhibendum eſſe: quod ubi ſit, utique ſolus verus Deus cultu ſatriæ colitur & adoratur.

Q. Quomodo præcepta ſecunda tabule Charitatem proximi explicant?

R Esp. Eo ipſo quodd noſtrum erga proximum officium ordine complectuntur: videlicet, ut non ſolum majores honoremus, ſed etiam opere, verbis ac voluntate prodeſſe omnibus, & nocere nemini ſtudeamus, ſive corpus proximi, ſive perſona juncta conjugio, ſive bona fortuna conſiderentur.

Q. Quæ ſumma eſt præceptorum de proximo diligendo?

R Esp. Hæc ipſa nimirum: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Omnia verò quæcumque vultis, ut faciant vobis homines & vos facite illis. Hæc eſt enim Lex & Prophetæ.

Expoſ. Omnes hæc 4. Quæſtiones recolunt ea, quæ dicta ſunt de Charitate Dei & proximi in ſingulis præceptis Decal. de quibus jam actum eſt.

Q. Suntne præter Decalogum alia præcepta?

R Esp. Sunt utique; nec ſolum utiliter illa, verum etiam neceſſariò obſervanda; præſertim Eccleſiæ præcepta, cui veluti ſanctiſſimæ Matri, Sponſæque Chriſti aures, & mentes præbere Catholici omnes debemus.

Q. Quid

Arcole
kin

Theo
logia

D. IV
2. 8

Q. Quot sunt Præcepta Ecclesiæ?

- R. Espond. Præcepta quinque numerantur:
1. Statutos Ecclesiæ festos dies celebrato.
  2. Sacrum Missæ officium diebus festis reverenter audio.
  3. Indicta certis diebus jejunia, & à quibusdam cibis abstinentiam observato.
  4. Peccata tua Sacerdoti proprio, aut alteri cum ejus facultate, singulis annis confiteto.
  5. Sacrosanctam Eucharistiam, ut minimùm semel in anno, idque circa festum Paschæ, sumito.

Q. Quem fructum adfert horum observatio Præceptorum?

R. Espond. Hæc atque id genus alia Ecclesiæ tum instituta, tum præcepta, primùm fidem, humilitatem, & obedientiam Christianam exercent: deindè cultum divinum, honestam disciplinam, & publicam tranquillitatem alunt, & ornant, eoque mirificè conferunt, ut decenter & ordine cuncta in Ecclesiâ peragantur, præterquam quod æternam vitam mereamur, si illa ex charitate observemus.

Expos. Circa 1. & 2. Ecclesiæ præceptum. De ingenti fructu Sacrificii Missæ (quod in diebus festis præcipitur) sic loquitur Trident. Sess. 12. cap. 2. *Docet sancta Synodus sacrificium illud (scilicet Missæ) verè propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut, sicut vero corde & recta fide, cum metu & reverentia contritii & penitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placens Dominus gratiam & donum penitentia concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit. Etiam bona temporalia per Missæ Sacrificium à Deo obtinemus.*

Mechanicæ duo erant artis, quorum unus copiosâ prole gravatus ditior quotidie fiebat, alter vero sine prole & uxore pauperior, cum tamen uterque æque strenuè operam suam impenderet. Rogatus à socio ditior, qui id fieret? Respondit nullam se scire causam tam blandæ fortunæ, nisi quod sacro quotidie interesset antequam operari inciperet. Hoc ubi alter intellexit, summa pietate deinceps quotidie sacro interfuit, & ditior illico factus, beneficium Missæ agnovit. *Sarius in vita S. Joannis Eleemosynarii.* Plura in Apparatu. Ver. Eucharistia, Sabbatum. Item Tom. 2. in Cont. de Sacrificio Missæ: Et in Resol. Theol. Tom. 2. Part. 3. Tract. 2. de Sacram. Eucharistia. Et Tr. ct. 5. cap. 3. de celebratione Fæstorum.

Ad Præceptum 3. de Junio servando, S. Leo Serm. 2. de Jejun. verisimè dixit, *Quid potest efficax esse jejunio, cujus observantiâ appropinquamus Deo, resistimus diabolo? semper virtuti cibis jejunium fuit: de abstinentia procedunt castæ cogitationes, rationabiles voluntates, salubriora consilia, & per voluntarias afflictiones caro concupiscentis moritur, virtutibus spiritus innovatur.* S. Edmundus à teneris unguiculis sextas ferias in memoriam Passionis Dominicæ, pane & aqua contentus transigebar. *Sarius in vita 16. Novemb.*

Narrat Pelagius interpres Græcus, teste Drexelio tractatu de Junio l. 2. c. 3. §. 1. ad Religiosum senem venisse juvenem, qui seipsum accusavit, dixitque: Mi Pater, mea me caro trahit ad verita, nec dæmon feriatur, suggerit impura, non sum ferendo tam pravæ cogitationes. Cui senex, hæc talia, inquit, mihi nunquam negotium exhibuerunt. Miratur juvenis, & dicti rationem

deposcit: senex oratione placida respondet: ex quo Monachus sum, nec panis, nec aquæ, nec somni unquam satis admisi. Hinc ergo talibus cogitationem molestis non urgeor. Alios fructus jejunii vide in Apparatu, ver. Abstinentia. Et gulæ damna, ver. Ebrietas. Gula.

Ad quartum Ecclesiæ præceptum: de utilitate annuæ Confessionis, Tertullianus lib. de Pœnitentiâ cap. 12. *Exomologesis, inquit, gehennam in corde extinguunt, thesaurum ignis æterni dissipat, & adversus gehennam secunda subsidia præbet: muta quidem anima & irracionales medicina sibi divinitus attribuitas in tempore agnoscunt, cervus sagittâ confixus ut ferrum & irrevocabiles moras ejus de vulnere expellat, seu sibi distanno medendum, hirundo, si excacaverit pullos, novit illorum oculos rursus de sua chelidonia juvare: & peccator restituenda sibi sanitati, institutam à Domino exomologesim sciens præteribit? Non præteribit certè si modò attendat, quæ sibi ab exomologesi paratâ animæ bona, si admiserit, & quæ mala si eam respuerit, aut sacrilegè peregerit.*

Exemplum refert Lobbetius Dominica 3. Quadragesimæ, ex historia Indica anno 1590. In Urbe Itæ, sita in India Orientali, puella fuit Christianis sacris imbuta, quæ fœdæ libidini aliquamdiu se dedit: ne porro magis dederet eam tetigit vindex Dei manus & lethalem morbum immisit. Agrotanti adfuit Sacerdos e Societate Jesu, cui novies est confessâ, at leviora tantum peccata, semper enim graviore noxas alto silentio pressit. Moritur sacrilega, & se à morte uni ex domesticis sed horribili specie inter circumstantes flammis sinit, & addit, æternis illis ignibus addictam se, quod sacrilegè leviores in Confessione edixisset, celasset autem culpas graviore. Alia in Apparatu, V. Confessio. Et de hoc præcepto annuæ Confessionis plurima ad Praxim explicantur. Tom. 2. in Resol. Theol. part. 3. cap. 2. &c.

Ad quintum præceptum, de Communione Paschali, curandum est, ut ea cum omni cordis puritate accipiatur. Quia licet Sanctissima Eucharistia in se omne bonum complectatur, non omnes tamen, qui Sacramentaliter communicant, eundem fructum referunt, ut indicat S. Thomas in hymno à se composito: *Sumunt boni, sumunt mali, forte tamen inæquali vite vel meritis: mors est malis, vita bonis, vide parâ sumptionis, quam sit dissipat exitus.*

De hoc exemplum contigit Cordubæ in viro familiæ satis illustri, qui sacro epulo in statu lethalis peccati munitus obiit. Noctè insequentem postquam terræ mandatus est, en tibi duo ephœbi, pulsant portam Collegii Cordubensis Societatis Jesu, facem manu gestantes, rogant loqui Confessario defuncti, habere se rem momenti illi communicandam. Adest Confessarius, quem face prælucente deducunt ad summum templum, ubi hic tepultus. Dum ad fores templi ventum est, unus eorum claves patri exhibet dicens audacter aperiret, non esse quod timeret: hinc deducunt ad summam arcam & dant in manus clavem tabernaculi in quo hierotheca aservabatur: jubent ciborium secum deferat, illumque cum facibus deducunt ad sèpulchrum defuncti, quo ut pervenit, unus eorum dixit: Pater, hic conditus est Dominus qui serio à Reverentia vestra admonitus ut cum inimico in gratiâ rediret, si salutarem absolutionem accipere vellet, fictè tantùm id præstitit, & maledictum ejus cadaver adhuc in ore habet Sacram Hostiam, quam non valuit deglutire. Quo dicto pede terram pulsant, & ecce cadaver arcanâ vi affurgit, aperit sacrilegum os, & Hostiam exhibet.

bet, quam Sacerdos in Ciborium recondit. Tum rursus pede terram pulsant, & subito corpus in abyssum concedit. His peractis Patrem deducunt ad Collegium, & illico disparent. *Ex P. Engelgrave in prima parte Luce Evangelica, Dominica secunda post Pentecosten.*

De requisitis in Praxi ad Communionem Paschalem, vide supra in *Resol. Theol. Part. 3. Tract. 2. cap. 4.* Et in Apparatu videri potest, verbo, *Eucharistia.*

CAPUT IV.

De Sacramentis.

Q. Quid est Sacramentum?

R Esp. Est invisibilis gratiae signum visibile, ad nostram sanctificationem divinitus institutum. Aliud est enim, quod in Sacramento videmus, aliud quod in eo accipimus. Signum videmus externum, occultam vero & spiritusalem gratiam, quae res dicitur Sacramenti, accipimus.

Expos. Huius quaestiones explicatio de Sacramenti materia, forma, ministro, intentione, effectu, character, &c. fuse habetur supra *Tom. 2. Tract. 2. cap. 1. de Sacramentis in communis.*

Q. Quot sunt Sacramenta?

R Esp. Septem, quae à Christo Domino instituta, ab Apostolis tradita, & in Ecclesia Catholica semper conservata ad nos usque pervenerunt. Sunt autem haec, Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo, Matrimonium.

Expos. Cur septem Sacramenta ad hominum salutem à Christo instituta sint, declaratur ex similitudine, quam illa habent cum rebus ad vitam corporalem conservandam & promovendam necessariis. Primum enim per Baptisma homo spiritualiter renascitur: per Confirmationem augmentum gratiae & robur spiritus additur: nutritur per Eucharistiam, juxta illud Joan. 6. *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus:* Per Pœnitentiam sanitati restituitur. Per Extremam Unctionem peccatorum reliquiae abolerunt, gratiaque contra hostium nostrorum insidias confertur. Per Ordinem Ministris Ecclesiae potestas datur in Rep. Christiana ad munus Ecclesiasticae ritè decenterque obeunda. Per Matrimonium denique datur gratia, legitimâ conjunctione, prolis suscipiendae & in Domino educandae.

Numerus septenarius Sacramentorum defenditur contra haereticos supra *Tom. 1. in Contr. Part. 1. Tract. 2. cap. ult.*

Q. Quare Sacramenta veneranda, & summo in pretio habenda sunt?

R Esp. Primum quidem, quia à Deo & Christo Domino in lege nova instituta: deinde, quia gratiam Dei nobis necessariam, eamque uberrimam non modò significant, verum etiam seu vasa quaedam sacra divini spiritus continent, & ritè suscipientibus conferunt: ad haec, quoniam adversus peccatum praesentissima sunt remedia, seu divina medicamenta nostri Samaritani: Postremo, quia bonis gratiam habentibus, eam ipsam conservant, augent, amplificant.

Q. Cur Sacramentis caeremonia solennes & Ecclesiastica adhibentur?

R Esp. Multis profectò & gravibus de causis. Primum, ut Sacramentorum administrationem spectantes admonerentur, nihil hic profanum, sed arcana

quaedam, & divinis plena mysteriis geri, quae singularem reverentiam exigant: Deinde, ut ad Sacramenta ipsa accedentibus cultum promovent interiorum, quem Deus praecipue postulat, & cuius veluti signa, Testimonia & exercitia sint caeremoniae. Praeterea, ut Sacramenta ministrantibus majori cum dignitate & fructu morum suum obeant, dum veteris Ecclesiae institutis, Sanctorumque Patrum vestigiis fideliter inhaerent. Constat etenim huiusmodi caeremonias pleraque inde à temporibus Apostolorum, per continuam successionem ad nos usque in Ecclesia perseverasse. His demum retinetur honesta religiosaque disciplina, his fovetur publica tranquillitas, quae saepe rituum externorum aut immutatione, aut innovatione graviter interturbatur.

Q. Quid est Baptismus?

R Esp. Primum maximeque necessarium legis novae Sacramentum, quod semel in aqua confertur, quo spiritualiter renascitur, & peccatorum plenâ remissione perceptâ, in filios Dei adoptatur, haereseque vitae caelestis adscribitur.

Expos. Baptismus est instar Januae, quae Ecclesiam ingreditur. Neque potest aliquis nisi per hanc januam intrare regnum caelorum. Est enim Baptismus primum Infantibus necessarius ad salutem necessitate mediis: Secundò: adultis necessarius est necessitate praecipiti, & mediis si tem in voto, (extra Martyrium) quando scilicet desiderant implere omnia praecipita, adeoque suscipere Baptismum à Deo praecipuum: juxta decretum Christi Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto non potest introire in regnum Dei.*

Plura de Baptismo traduntur supra Tom. 2. de Sacram. Tract. 4. cap. 2. Et alia in Apparatu. V. Baptismus.

Exemplum de virtute Baptismi narratur in vita S. Xaverii *Lib. 4. Cap. 3.* Refertur puellam quamdam viris excessisse, cujus mors summopere parentem affligebat. Hic auditis à Xaverio patris prodigiis, ad sui alloquium benevolè eum invitat, adest opportunè Xaverius intellecta afflictione animi ejus, bene sperare jubet, filiam vivere: dum pater interim anceps haeret, occurrunt famuli, qui filiam à mortuis resuscitatam nuntiant, praegaudio vix suae mentis compos ad locum, in quo mortuam reliquerat, advolat, filiam vivam reperit, illa se ab inferis Xaverii precibus ereptam testatur, quibus aeternum fuerat ob Baptismi defectum addicenda. Prima itaque illa ardentissimis votis Baptismum expetierat: deinde secuta cum patre universa familia, omnes sacro fonte lustrati sunt.

De Baptismi virtute praclarum est exemplum de Constantino Imperatore à lepra per Baptismum sanato, quod refertur in *Breviar. in vita S. Sylvestri 31. Decemb.*

Non licet Catholicis infantes suos baptizandos tradere Ministris Haereticis extra necessitatem: variis prodigiis id sibi displicere Deus ostendit. Refert *Bredembachius Lib. 7. cap. 52. Amstelredami anno 1579.* Catholicam mulierem prolem enixam, cujus maritus Calviniana haeresi erat infectus. Urgebat hic, ut infans in templo Calvinistarum baptizaretur, illa vero à Catholico Sacerdote ut sacro fonte lustraretur, multis precibus instabat. Cum itaque nihil his proficere se cerneret, clam ipsi infantem baptizavit. Facti huius ignarus conflux, puerum desertad Calvinistarum templum: at cum haereticus Minister eum baptizare jam vellet, contigit ut derepentè factus sit mutus. Rei novitate perculsus parens domum regreditur, quid circa infantem

Arde
kin

Theo
logia

D. IV
2.8